

'Ansvar for egen læring' og undervisningsassistenter – hvad tales der om?

Af Kirsten Krogh-Jespersen

Sendt til Information jan. 2011 – ikke bragt

(forslag til manchet): *Elever lærer. Lærere underviser. Der er tale om to forskellige typer aktiviteter, en indre mental proces og en ydre social handling. De tilhører hver sin kategori, men de er hinandens forudsætning.*

Mennesker lærer af deres egne fysiske og mentale aktiviteter. Det gælder også børn i skolen. Mennesker bliver inspireret og udfordret til lærerige aktiviteter af deres fysiske miljø og - ikke mindst – af deres sociale miljø, de andre mennesker. For børn i skolen udgøres det sociale miljø af kammeraterne og lærerne. Forskningen understøtter den indsigt, at klasser sammensat af elever med forskellige faglige og sociale forudsætninger udgør det mest inspirerende og frugtbare udviklings- og læringsmiljø for, som det hedder i folkeskoleloven, den enkelte elevs alsidige udvikling. Al international forskning fremhæver desuden læreren som den vigtigste enkeltfaktor for elevernes udbytte af deres skolegang. Logikken er selvfølgelig, at læreren i undervisningen i gang - og iscenesætter de aktiviteter, som eleverne lærer af og måderne arbejdsresultaterne formidles og evalueres på.

Disse enkle sandheder understøtter på den ene side, at 'eleven har ansvar for sin egen læring'. Ikke forstået som noget moralsk påbud, ikke forstået som nogen sovepude for læreren 'eleven må selv tage ansvaret', men i erkendelse af, at ingen andre kan tage det. Det er gennem det eleven gør, alene og i samarbejde med de andre, at hun lærer. Heroverfor og på den anden side har læreren ansvaret for undervisningen, for at det eleven kan komme til at gøre er lærerigt. Hun har altså ansvaret for at tilrettelægge og gennemføre en undervisning, hvor eleverne fx kan læse, lytte, tale og samtale, tænke, eksperimentere, kalkulere og manipulere, bruge sin krop, producere og skabe. Det er derfor hun er der og det er det hun er uddannet til. Det er der ikke noget nyt i.

Lærernes undervisning og forventningerne til elevernes læring er forskellige til forskellige tider og forskellige steder. I vores demokratiske samfund lægger vi vægt på udvikling af selvstændigt tænkende og handlende mennesker, der kan tage ansvar for deres liv – privat -, arbejds- og borgerliv. I det pædagogiske univers taler vi om dannelse til myndighed. Jeg vil gerne tro, at der er konsensus om dette høje ambitionsniveau, selv om nogle politikere pt. kommer til at udnævne høje PISA placeringer som det højeste mål. De ved måske ikke, at høje dannelsesambitioner ikke kolliderer med høje faglige ambitioner – tværtimod. Dannelsesmålet rummer de faglige ambitioner, myndige mennesker er vidende og kyndige mennesker, som har perspektiv på deres faglighed. At realisere en sådan dannelses- og faglighedsforståelse kræver en forståelse af undervisning som kommunikation. Kommunikation mellem elevernes forudsætninger og potentialer, hvad ved de, hvad kan de, hvad kan de komme til at kunne og undervisningens formulerede mål.

Men måske tager jeg fejl, måske er ambitionsniveauet i magtfulde kredse reduceret til kun at vedrøre målbare faglige resultater, som de fx viser sig i PISA undersøgelser, og måske er det derfor, der aktuelt ikke er konsensus om, hvilken undervisning og hvilke arbejdsformer der bør kendetegne skolen – og sågar heller ikke om, hvem der skal varetage hvilke opgaver. Striden står både mellem et undervisningsbegreb, der bygger på forestillingen om, at lærerne eller andre kan putte noget ind i hovederne på eleverne, overfor en forståelse af, at undervisning er kommunikation, og mellem hvilke opgaver den professionelle lærer skal løse og hvilke der kan løses af ufaglært arbejdskraft, de såkaldte undervisningsassistenter.

Der er en del der tyder på, at lægfolk, her journalister og politikere, ikke forstår de grundlæggende kategoriforskelle mellem undervisning og læring. Når fx journalist Lars Olsen kan skrive: ”Da Danmark indførte ”ansvar for egen læring”, hvor læreren blev reduceret til vejleder og coach --” (Politiken 15. dec. 2010) må det bero på, at hans kilder er den mediebarne diskurs, ikke hverken lovgivningen eller virkeligheden ude i skolerne, og på at han ikke forstår de begreber, han anvender. En lærer er ikke hverken coach eller konsulent. Læreren har en række meget varierede opgaver spændende fra faglig formidling af undervisningens indhold over tilrettelæggelse, vejledning og evaluering af elevernes arbejdsprocesser til opgaver knyttet til klassens sociale liv og elevernes måder at omgås hinanden på. Læreren skal altså fortælle eleverne om livet og dets mangfoldigheder i fortid og nutid, om verden her og der og inspirere dem til at blive nysgerrige og ansvarsbevidste medskabere af fremtiden – den lokale og den globale. Men det er elevernes eget arbejde med stoffet, der gøre det til deres ejendom, til noget de kan bruge i deres måde at forstå og handle på – og også til fx at besvare en test. Det kræver mange og forskelligartede kompetencer hos lærerne at un-

derstøtte og udfordre dette arbejde. Kompetencerne at kunne indgå i sociale relationer, at kunne lede klassens arbejde, at kunne tilrettelægge varieret og differentieret undervisning, at kunne give eleverne konstruktiv feedback og sammen med eleverne evaluere resultaterne af deres anstrengelser fremhæves af national og international forskning.

Der argumenteres aktuelt for, at nogle af disse opgaver lige så godt – ja bedre - kan varetages af såkaldte undervisningsassistenter, dvs. ikke læreruddannet personale. Der luftes mange modeller og mange persongrupper bringes i forslag som egnede. Henvisninger til succesrige internationale erfaringer bringes ind i diskussionen uden at det gøres klart, at ordningerne er både indbyrdes meget forskellige og har afsæt i andre skoleformer end en dansk enhedsskole med klasselærerprincip. I England serviceres undervisningsassistenterne faglærerne fx i forhold til fremskaffelse og kopiering af undervisningsmaterialer, indføring af testresultater i elevprotokoller og andet teknisk/administrativt arbejde. I formidlingen af de finske erfaringer gives eksempler på, at undervisningsassistenterne sørger for, at der er ro i klassen, når læreren træder ind i lokalet, så 'undervisningen' straks kan begynde. Der har i Danmark været argumenteret for, at de 'svage' elever kunne få ekstra hjælp af undervisningsassistenter og det har også været hævdet, at undervisningsassistenter skulle kunne mindske omfanget af specialundervisning (Rasch-Christensen og Andersen, Politiken 13. dec. 2010). Især de sidste to forståelser af undervisningsassistenternes opgaver giver anledning til både undren og betænkelighed. Hvilke redskaber bringer undervisningsassistenterne mon i anvendelse for at disciplinere klassen, som ikke er til lærerens rådighed? Hvad skal vi overhovedet med læreruddannelse, hvis de mest 'lærer- og undervisningskrævende' elever kan nøjes med en assistent? Jævnfør forståelsen af forholdet mellem læring og undervisning, som jeg har redegjort for i indledningen, er det lærerens vigtigste opgave i sin undervisning og vejledning at støtte og udfordre elevens aktive arbejdsproces, så hun kan lære så meget som muligt uanset om hun hører til blandt de svageste eller de dygtigste. Hvis problemet er, at der er for få lærere på skolerne til at løse læreropgaverne, må der ansættes nogle flere. Hvis der ikke er nogen at ansætte, må der uddannes flere. Og ansæt så eventuelt andet faglært personale til opgaver, som modsvarer deres kompetencer og med henblik på løsning af for dem relevante opgaver, fx socialrådgivere til at støtte udsatte elever og deres familie, pædagoger som kan indgå i ligeværdigt samarbejde med lærerne om aftalte forløb og projekter, håndværkere og kunstnere, der sammen med lærerne kan tilrettelægge manuel og kunstnerisk produktion, kokke der kan bidrage til sund mad osv.